

جایگاه معنویت در پاسخگویی به نیازهای جامعه

استاد راهنما

خانم زهرا منتصری

نویسندگان

سرگروه: سودابه عباسی

اعضای گروه: فاطمه رضایی، کثوم محمدیان

حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) رودسر

استان گیلان

چکیده

معنویت یعنی پذیرش این امر که خداوند کنترل زندگی شما را در دست دارد و شما در تمامی مشکلات زندگی می‌توانید به او تکیه کنید، زیرا انسان از همان دوران کودکی تا لحظه مرگ موجودی نیازمند است و برای برطرف کردن نیازهای مادی و غیرمادی خویش در حوزه فردی و اجتماعی در جامعه، نیاز به چیزی دارد که به این نیازها پاسخ دهد، آن‌چه که می‌تواند این نیازها را برطرف کند، معنویت است، زیرا معنویت چیزی است که از همان لحظه‌ای که بشر خلق گشت تا به الان با اقسام گوناگونش و با مؤلفه‌های راه‌گشای خویش در قرآن، روایت و عصر پیامبران آمده است و برای نیازهای فردی و اجتماعی افراد در جامعه راه‌حل‌های گره‌گشا بیان می‌کند و برای اثبات وجود خویش در جامعه راه‌هایی مانند نماز، ایمان و بندگی، جهاد و خداشناسی در کنار خودشناسی را پیشنهاد می‌کند. زیرا زندگی اگر با معنویت باشد سرشار از تلاش هدفمند می‌شود و انگیزه و اندیشه افراد هم الهی می‌شود و مقدمات ظهور برپا می‌شود.

کلید واژه‌ها: جامعه، نیاز فردی، نیاز اجتماعی، معنویت.

مقدمه

معنویت جایگاه بسیار مهمی برای پاسخ‌گویی به نیازهای فردی و اجتماعی افراد در جامعه دارد زیرا معنویت چراغ روشنی است که نیازهای فردی و اجتماعی افراد را در جامعه مشخص می‌کند و با تابش نور خویش آن نیازها را در مسیر درست و صحیح هدایت می‌کند و نمی‌گذارد که این نیازها به حاشیه کشیده شوند و یا مسیر هدایت را گم کنند زیرا امروزه آن‌چه که بیشتر از همه به چشم می‌خورد کمبود معنویت در سطوح مختلف از نیازهای جامعه است، لذا معنویت در نهادهای فردی در حوزه خانواده و نهادهای فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و ... در حوزه اجتماع نقش به‌سزایی دارد و از آن‌جا که افراد زیرمجموعه یک جامعه هستند، لذا نیازهای شخصی کوچک آنان در کنار یکدیگر می‌تواند نیازهای بزرگی را ایجاد کند که مشکلات بسیاری را به همراه داشته باشد. لذا معنویت است که با پاسخ به نیازهای شخصی و فردی افراد در جای صحیح و درست، افراد معنوی را به‌وجود می‌آورد که در نهایت به جامعه معنوی منجر می‌شود. لذا به‌خاطر اهمیت این مسئله در طول مقاله نویسنده در تلاش است که به این سؤال مهم پاسخ دهد که معنویت در پاسخ به نیازهای فردی و اجتماعی افراد در جامعه چه جایگاهی دارد؟ و با پاسخ به این سوال، کلید نهایی حل تمام مشکلات که معنویت است را اصلی‌ترین عامل برای ایجاد یک جامعه معنوی که زمینه‌ساز ظهور امام زمان (عجل‌الله) است را فراهم کند.

فصل اول: معناشناسی معنویت

۱-۱) معنای لغوی معنویت

۱-۲) معنای اصطلاحی معنویت

۱-۱) معنای لغوی معنویت

معنویت در لغت: به معنای معنوی بودن است و به هر آن چه که شامل یا مربوط به روح و معنی باشد، گفته می-شود و مقابل ظاهری و مادی است، درواقع به هر آن چه که مادی نباشد را معنوی می گویند.^۱

۱-۲) معنای اصطلاحی معنویت

معنویت در اصطلاح: یعنی پذیرش این امر که خداوند کنترل زندگی شما را در دستان خود دارد و هر موقع خواستید در مشکلات زندگی به او تکیه کنید، او در کنار شما است. این سرشماری حضور خداوند است که به شما توان مقابله با هر سختی را اعطا می کند. معنویت عبارت است از میزان تاثیرگذاری و کنترلی که شما در هدایت زندگی خود در جهت مشخص به کار می گیرید. در معنویت تشخیص این امر نهفته است که شما لازم نیست برای حل تمام مسائل و مشکلات خود به تنهایی خود را به آب و آتش بزنید. معنویت راهی را جلوی شما می گذارد که خود را از احساس بار سنگین مسئولیت اضافی رها سازید و اجازه دهید که خداوند متعال تأثیر خود را در چگونگی حل مسائل و مشکلات شما آشکارا نشان دهد.^۲

معنویت برجستگی تشخیص این امر است که رابطه انسان با خداوند نیاز به مداومت و شفافیت دارد تا این که بتواند از غفلت تنهایی به در آید، و این رابطه عاشقانه را با نماز، دعا و اعمال نیک مداومت ببخشد. سنتاً بسیاری از ادیان معنویت را یکی از ابعاد صحیح تجربه دینی می دانند. بسیاری دین را معادل معنویت می دانند، اما کاهش پیروان بعضی از ادیان رسمی باعث شد دیگاه های وسیعی از معنویت به وجود آید. معنویت به حقیقت نهایی یا غیرمادی اشاره دارد. راهی درونی که شخص را قادر به کشف ماهیت هستی یا عمیق ترین ارزش ها و معانی زندگی مردم می سازد؛ معنویت غالباً به عنوان منبع انرژی یا جهت یابی در زندگی قلمداد می شود که می توان آن را توجه به حقایق غیرمادی یا ماندگار یا ذات متعالی جهان دانست.^۳

^۱ <https://fa.m.Wikipedia.org> ساعت ۳۶:۸، تاریخ ۱۳۹۹/۵/۱۸.

^۲ <https://takestan-ads.ir> ساعت ۴۹:۸، تاریخ ۱۳۹۹/۵/۱۸.

^۳ ملکیان، راهی به رهایی، ص ۳۷۶.

معنی رعایت فضیلت‌هایی، چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راست‌گویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است.

معنویت و اخلاق، جهت دهنده‌ی حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آن‌ها، محیط زندگی را حتماً با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و نبودن آن با برخورداری مادی، جهنم می‌آفریند.

شعور معنوی و وجدان اخلاقی در جامعه هرچقدر بیشتر رشد کند برکات بیشتری به بار می‌آورد؛ این، بی‌گمان محتاج جهاد و تلاش است و این تلاش و جهاد، بدون همراهی حکومت‌ها توفیق چندانی نخواهد یافت.^۱

اخلاق و معنویت، البته با دستور و فرمان به دست نمی‌آید، پس حکومت‌ها نمی‌توانند آن را با قدرت قاهره ایجاد کنند، اما اولاً خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند، و ثانیاً زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند و به نهادهای اجتماعی در این باره میدان دهند و کمک برسانند؛ با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق، به شیوه‌ی معقول بستیزند و خلاصه اجازه ندهند که جهنمی‌ها مردم را با زور و فریب، جهنمی کنند.

ابزارهای رسانه‌ای پیشرفته و فراگیر، امکان بسیار خطرناکی در اختیار کانون‌های ضد معنویت و ضد اخلاق نهاده است و هم‌اکنون تهاجم روزافزون دشمنان به دل‌های پاک جوانان و نوجوانان و حتی نونهالان به بهره‌گیری از این ابزارها را به چشم خود می‌بینیم. دستگاه‌های مسئول حکومتی در این باره وظایفی سنگین بر عهده دارند که باید هوشمندانه و کاملاً مسئولانه صورت گیرد؛ و این البته به معنی رفع مسئولیت از اشخاص و نهادهای غیر حکومتی نیست.^۲

انسان به عنوان یک موجودی که نیازمند به اجتماع و ارتباط اجتماعی است به ناچار باید از بخشی از خواسته‌های فردی خود کاسته و آن را فدای همگرایی و ارتباطات اجتماعی کند. با نگاهی به آموزه‌های اجتماعی اسلام درمی‌یابیم که انسان‌ها در پرتو آرامش به دست آمده، از هنجارهای اخلاقی اجتماعی می‌توانند مسیر سعادت و کمال را بدون دغدغه بپیمایند.

از این رو، یکی از اهداف بزرگ نظام اسلامی ایران پس از انقلاب اسلامی و حاکمیت دین، حرکت به سمت ایجاد جامعه مطلوب و زمینه‌ساز ظهور در عرصه غیبت بر اساس معنویت است. و بدیهی است که برای رسیدن به یک چنین جامعه‌ای، معتقدان به برپایی آن حکومت عدل جهانی رسالت‌ها و مسئولیت‌های خطیری در پیش دارند زیرا فراهم آوردن زمینه‌های ظهور از جمله شرایط ظهور به حساب می‌آید. بر این اساس برای زمینه‌سازی و

^۱ <https://www.mizanonline.com>، ساعت ۱۷:۰۰، تاریخ ۱۳۹۹/۵/۲۳.

^۲ همان.

داشتن جامعه‌ای مطلوب و پویا می‌توان بر عنصر معنویت، اخلاق و فطرت انسانی به‌عنوان مؤلفه‌های قدرت نرم تأکید کرد.^۱

نتیجه‌گیری

این مقاله در ارتباط با جایگاه معنویت در پاسخ‌گویی به نیازهای فردی و اجتماعی افراد در جامعه است. با توجه به این موضوع که امروزه نظام زندگی مردم به‌گونه‌ای است که معنویت در آن یا وجود ندارد یا اگر وجود دارد، کم‌رنگ شده است و جای معنویت را چه در حوزه فردی و چه در حوزه اجتماع، برنامه‌های شیطانی دشمنان اسلام و دشمنان معنویت پر کرده است که با ابزارهایی مانند ماهواره، فضای مجازی، سبک زندگی غربی و... مردم از معنویت و حقیقت انسانی فاصله گرفته‌اند و نیازهای جامعه در حوزه فردی و اجتماعی را همین برنامه‌های دشمن پر می‌کند. اما هرچقدر برنامه‌های دشمنان پیشرفته باشد و مادیات در نظر مردم پیشرفت کند اما نمی‌توانند او را خوشبخت کنند و به سعادت برسانند.

لذا این مقاله می‌تواند کمکی باشد در این عرصه، زیرا معنویت یعنی انسان قبول می‌کند که خداوند کنترل تمام زندگی او را در دست گرفته و او می‌تواند به خداوند تکیه کند و نیازهای مادی و غیرمادی خویش را که در حوزه فردی و اجتماعی وجود دارند را با معنویت که قرآن، روایت و پیامبران آن را چراغی روشن برای هدایت انسان‌ها به سوی کمال ابدی می‌دانند، پاسخ دهد و اگر این معنویت دینی باشد می‌تواند او را هرچه سریع‌تر به سوی کمال ابدی برساند؛ زیرا معنویت دو گونه است: معنویت دینی؛ یعنی ظاهر و باطن انسان با حقیقت الهی خوی گرفته است. اما معنویت غیردینی؛ یعنی انسان فقط در ظاهر با خداوند است.

^۱ [www.https://basirat.ir](https://basirat.ir)، ساعت ۱۷:۱۲، تاریخ ۱۳۹۹/۵/۲۳.

در معنویت دینی است که مولفه‌های امید، رضایت‌مندی، شادی و صلح درونی ایجاد می‌گردد و معنویت با شناخت نیازهای فردی و اجتماعی افراد، پاسخی مناسب در همان حوزه به آن نیاز می‌دهد و نمی‌گذارد به‌خاطر وجود نیازهای غیرضروری آدمی از مسیر هدایت خارج گردد و با راه‌هایی مانند نماز، ایمان و بندگی، جهاد و ایثار، رازونیز شبانه و خداشناسی در کنار خودشناسی به حفظ و ماندگاری معنویت در جامعه اشاره می‌کند.

اگر جامعه معنوی گردد درنهایت این جامعه معنوی باعث می‌شود مردم مشتاق شوند برای حضور نیروی حق و عدالت و صلح و ایمان اسلامی جهانی که با حضور امام زمان (عجل‌الله) به واقعیت خواهد پیوست.

لازم به ذکر است که این مقاله تنها جایگاه معنویت را در پاسخ به نیازهایی که باعث زندگی بهتر در این دنیا می‌شود را بررسی نموده است اما این که معنویت چگونه می‌تواند با پاسخ به نیازهای جامعه سبب آخرتی بهتر و سالم‌تر شود، پژوهشی دیگری را می‌طلبد.

فهرست منابع

قرآن

منابع فارسی (کتاب)

- ۱- موسوی خمینی، روح‌الله، صحیفه امام، ج ۸، تهران، انتشارات موسسه‌ی تنظیم نشر آثار امام خمینی(ره)، چاپ ۵، ۱۳۸۹ ه.ش.
- ۲- مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۲۲، تهران، انتشارات صدرا، چاپ ۸، ۱۳۷۷ ه.ش.
- ۳- ملکیان، مصطفی، راهی به رهایی، قروه، مدرسه علمیه الزهرا سلام‌الله‌علیها، ۱۳۸۰ ه.ش.
- ۴- نصرتی، علی اصغر، نظام سیاسی اسلام، قم، مرکز نشر هاجر، چاپ اول، ۱۳۹۸ ه.ش.

منابع فارسی (مجله)

- ۵- اخلاقی‌فرد، مرتضی (۱۳۹۹، ۲۴مهر)، نقش معنویت و مولفه‌های آن در بحران فردی و اجتماعی، مجله فرهیختگان، ص ۴-۷.
- ۶- بهمردی، اردشیر (۱۳۹۹، ۱۹تیر)، ریشه‌های فرهنگ در دوره میانه، جمله ایبنا، ص ۱.
- ۷- رودگرد، محمدجواد (۱۳۹۵، ۱۰ مرداد)، ابعاد معنوی شخصیت پیامبر(صل الله علیه و آله و سلم)، مجله پاسدار اسلام، ص ۲۹۶.
- ۸- قربانی، امین (۱۳۹۹، ۹ اسفند)، عوامل افزایش معنویت در رفتار فردی و اجتماعی، مجله میانا، ص ۴۴۰-۱۱.
- ۹- گلبن، محمد (۱۳۸۳، ۱۴ خرداد)، طبقه‌بندی نیازهای انسانی در نگاه روان‌شناسی و اسلام، مجله حدیث زندگی، ص ۱۷.

منابع عربی

- ۱۰- گیلانی، عبدالرزاق، مصباح الشریعه، ترجمه جلال‌الدین محدث ارموی، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۳ ه.ش.
- ۱۱- مفید، محمد، مجالس المفید، بی‌جا، کنگره جهانی هزاره، ۱۴۱۴ ه.ق.

منابع انگلیسی

- ۱۲- لیزمار شمنت، جنیفر، مدیریت بازاریابی سیاسی، ترجمه پدram باقرنژاد و بهرام قنبری، بی‌جا، انتشارات بهمن برنا، ۱۳۹۴ ه.ش.

سایت

<https://fa.m.Wikipedia.org> - ۱۳

<https://takestan-ads.ir> - ۱۴

www.imam-khomeni.ir - ۱۵

<https://www.Noormags.ir> - ۱۶

www.farhikhtegandaily.com - ۱۷

<https://journal.rums.ac.ir> - ۱۸

www.Rasael.ir - ۱۹

www.miana.ir - ۲۰

<https://fa.Wikipedia.org/w/index.php?> - ۲۱

<https://aghigh.ir> - ۲۲

<https://www.iribnews.ir> - ۲۳

<https://www.mizanonline.com> - ۲۴

www.https://basirat.ir - ۲۵